

„Szívesen elviselném azt a mosolyt”

– kérdésekre válaszol Wenczel Imre¹ –

– Milyen kiterjedtségű a dramatikus tevékenység jelenleg a Révai Gimnáziumban? Milyen formákban él a dráma és a színjátszás nálatok?

– Azokban az osztályokban, amelyekben én tanítom a magyart, évente néhányszor tanítási drámaóra „helyettesíti” az irodalom vagy a nyelvtan tananyag szokványos összefoglalását, elmélyítését vagy ajánlását. Jó alkalmak ezek a sztereotip megközelítések felcserélésére meglepőbb, érdekesebb óraváltozatokkal. Bár többet kell készülnöm rá, nagyon megéri. Az biztos, hogy ezekre az órákra sokáig emlékeznek a gyerekek is és én is. Ezek a félénként egyszer-kétszer beiktatható drámaórák még azzal együtt is jó hatásfokúak, hogy esetleg nem sikerül annyira összefogottan, a fókuszra koncentráltan vezetni a játékot, mint ahogy szeretném. Borzasztó gyorsan kicsengetnek ilyenkor...

Legutóbb pl. a 11. E és a 11. C osztályban Arany-baladából volt ilyen órájuk a gyerekeknek. Megkértem az osztályokat, hogy „felezződjenek”, így egyszerre csak fél osztállyal (18 tanulóval) kellett dolgoznom. Az elmúlt években egyébként nem igazán legálisan (nem kértem rá külön engedélyt, de az igazgatóm úgyis tudta, hogy ez így van), ahol meg tudtam oldani a terem átalakítását, elég sok nyelvtan és irodalom órán drámaórát tartottam. Kísérletezem is vele, meg folyamatosan tanulom is...

Megjegyzem, a kollégáimat még mindig nem tudtam rávenni, hogy ismerkedjenek meg a drámával, valószínűleg azért, mert nagyon nagy nálunk a hajtás, és mély az a *hagyományos* kerékvágás, amiben haladunk. Annak örülök, hogy most már legalább a munkaközösség vezetője és az igazgatóm bejött egy-egy ilyen órára. Ezeknek a magánakcióknak a támogatottságát tehát inkább az „elviseljük, mert nincs vele semmi dolgunk” típusba sorolnám. És ez nem bosszant, inkább hálás vagyok az iskola-vezetésnek ezért is, mert a Révai Gimnázium a megyében 'A' REÁLISKOLA. Tehát aki nem ismeri a drámajáték sokirányú hatékonyságát (és ők nem ismerik), azt hiheti, hogy egyáltalán nem fér bele az iskola profiljába. Van azért ún. humán osztályunk is, de mióta ott vagyok, egyetlen egyszer tanítottam csak humán osztályt, egyébként mindig reált.

Van azonban két olyan osztály, amelyik kivételes helyzetben van a drámajátékot illetően. Az egyik a 10. F. Ők hatosztályos képzési formában tanulnak, tehát a 7. évfolyamtól a 12. évfolyamig vannak nálunk. Éppen akkor végeztem el a 120 órás kurzust, amikor őket átvettem, és, bár mindig is játszottam a gyerekekkel az óráimon, akkoriban határozott iránymutatást, szakmailag megalapozott módszert kaptam, amit azonnal kipróbáltam náluk. A kezdeti pozitív fogadtatáson felbuzdulva elkezdtem velük hosszú távra tervezve dolgozni, és nem esetlegesen helyettesíteni magyarórákat drámával, hanem bizonyos rendszerességgel (havonta legalább egyszer-

kétszer dupla vagy tripla órában) tartottam a tananyaghoz szorosan kötődő tanítási drámaórákat. A drámajáték képességfejlesztő hatása szerintem ezeknél a gyerekeknél annyira látványos, hogy akár reklám is lehetne a drámapedagógia mellett. Persze az, hogy képesek voltunk mindazt megtanulni kb. fele idő alatt, amit a porosz-szokványos módszer megkövetelt (nehogy szó érje a ház elejét), és plusz még rendszeresen (minden órán) legalább 5-10 percig fejlesztő gyakorlatokat csinálni, a fel szabaduló időben pedig drámaezni, nyilván a gyerekek jó adottságait is mutatja. Eleve nagyon okosak és sokféle képességgel megáldottak ezek a tanulók. Egyébként kétszer is láthatták őket a drámatanár kollégák, mert velük tartottam itt, a Marczibányi téren a bemutató foglalkozásokat.

Ezzel kapcsolatban hadd jegyezzem meg, hogy a Révai Gimnázium tanulói két okból is nagyon nehezen utaznak. Az egyik, hogy mindig nekünk kell meghozni az anyagi áldozatot (azaz a szülőknél). Egyetlen olyan hely volt, ahová úgy mehettünk, hogy mind az utazás, mind a szállás költségét megtérítették nekünk, ez pedig a Marczibányi Téri Művelődési Központ volt. A másik probléma az, hogy minden évben pattanásig feszítem a hűrt, túl sokszor (a három is sok már) viszem el (utaztatom vagy szerepeltetem) a gyerekeket, és ez kisebb konfliktusokat szül. Vigyáznom kell tehát az arányokra. Több, számomra (és biztosan a gyerekek számára is) fontos szereplést, bemutatót, előadást le kellett mondanom az elmúlt tíz évben, mert nem jöttek össze hozzá az anyagiak, vagy egyszerűen nem engedte el a gyerekeket az osztályfőnök, az igazgató, a szülők. Nálunk a tanulás az elsődleges, a diákok sokféle különóra járnak, ezért bármiféle szerepléshez, bemutatóhoz, próbához a legerősebb korlátozó tényező az időhiány.

A másik kivételes helyzetben lévő csoport az ún. *Arany János programban* résztvevő osztály. Néhány szót hadd ejtsek róluk, bár talán bővebb ismertetést kívánna ez az érdekes konstrukció. Azok a 8. osztályt végzett tanulók, akik vállalták (huszonhárman), hogy 9. évfolyamosokként nem elsősök lesznek nálunk, hanem előkészítősök, vagyis 0. osztályosok, fejlesztő programban vesznek részt. Ők egyébként kisközségekből érkezett, hátrányos helyzetű, jó adottságú (tehetséges) tanulók, akik matematikából, idegen nyelvekből és számítástechnikából kapják meg azt az alapképzést, amely remélhetőleg lehetővé teszi számukra, hogy ne vérezzenek el, amikor igazi elsősként kezdik a Révait.

Nekik drámajáték-órájuk is van, délelőttönként kettő plusz egy. (A kettő egyívűen, szünet nélkül a Gyermekek Háza pódiumszobájában.) A tantervüket én írtam, megpróbáltam úgy összerakni, hogy kellőképpen rugalmas legyen, és a drámajáték fejlesztő hatásait fokozottan ki-

¹ A kérdéseket Kaposi László tette fel 2001. februárjában.

aknázza. Elég sok benne tehát eleinte a képességfejlesztő, a készségek kialakítását célzó gyakorlat, a kommunikációs-metakommunikációs játék, a csoportépítő és önismereti tevékenység, az „A” és „B” típusú dráma. Itt figyelembe kellett vennem azokat a „személyiségfejlesztő” ajánlatokat is, amelyeket a programot tervező/felügyelő szakemberek készítettek, vagy a szakirodalomban közöltek. Magam nem szeretem a személyiségfejlesztés kifejezést, mert valahogy hamisan cseng. Szerintem a személyiség fejlődésének a *kereteit* lehet modulálni, de maga a személyiségfejlődés sohasem külső emberektől, programoktól függ, hanem magától a fejlődni akaró embertől. De térjünk vissza a drámajátékhoz!

Az Arany János-programban már az első félév novemberétől heti két „D” típusú drámaóránk van a gyerekeknek. Az előzetes egyeztető beszélgetéseinkkor megpróbáltam felderíteni, hogy leginkább milyen témák érdeklik őket. Nos, volt olyan, ami kissé meglepett. Mondjak néhányat? Hát például: középkorú férfi és tizenéves lány szerelme. Prostitúció. Tanár-diákszerelme. Ezek is a gyerekek által javasolt témák voltak a sokféle sport-, pénz-, karrier-, barátság-, politika-, parlament-, betegség-, siker-téma mellett.

Más keretek között is bevihető a drámajáték a Révai-ba. Több szinköri foglalkozás (heti másfél órás találkozás ezek) nem színjátszással telik, hanem drámajátékkal. Nem csupán azért jó ez, mert mélyülhet tőle a színjátszás is, meg a csoport emberi kapcsolatai is gazdagodnak, hanem mert nyilvánvalóan nagyon igénylik a gyerekek. Ez persze addig nem derülhet ki, amíg meg nem tapasztalták, hogy milyen a drámajáték.

– *Készítsünk egy kis leltárt a révaisok színjátszó tevékenységéről!*

– 1991-ben alakult az első csoport, azután minden évben eggyel több csoport jött létre. (Azért öt csoportnál megállt a gyarapodás.) Ezt akkoriban már meglehetősen tudatosan építettem, úgy, hogy felmenő rendszerű legyen, vagyis az elsősök legyenek a kezdők, a másodikok a haladók, a harmadikosok pedig a végzősök. Elfelejtettem mondani, hogy az iskola akkori igazgatója, Tamás Imre hívott meg az iskolába szinkört alakítani, és azt kérte tőlem, hogy a negyedikes diákokat hagyjam békén, mert a felvételire kell készülniük. Ezt a megállapodást (és a többi megegyezésünket) azóta is tartom, bár Horváth Péter igazgató úr nagyon toleráns. Talán ennek is köszönhető, hogy nem volt *igazán* probléma még az iskola, vagy a szülők számára a szinkörök működése. Kisebb súrlódások, konfliktusok persze adódtak, van olyan osztályfőnök, aki úgy gondolja, hogy a szinkör a tanulástól veszi el az időt, ezért lett az osztályában tanulók némelyikének a bizonyítványa gyengébb, mint eddig volt. Szerencsére jó a tantestületünk, egyébként sem szokásunk egymásnak esni, ha valami gond van. Általában meg tudjuk beszélni egymással a problémáinkat anélkül, hogy tüske maradjon bennünk.

Azzal tisztában vagyok, hogy sokszor borotvaélen táncol az ügyünk, és ezzel együtt magam is, főképp azért, mert immár öt színjátszó csoport működik nálunk (összesen kb. 60 gyerek jár szinkörre, és még több is szeretne). Néha már biztosan nagyon idegesítőek vagyunk. Az a

folytonos nyüzsgés, ami nem függ össze a tananyag elsjátításával, a (szűk) folyosókon való megbeszélések, a félévi szakköri díjak (néha egyenként való) befizetése, a hét végi elvonulásokra való szervezkedések... Az igazgató állandó „bombázása” valamilyen kérelemmel, ami a szinkörökhöz kapcsolódik... Csodálom, hogy még bírják a kollégáim.

Egyébként két olyan probléma van, amivel nem tudok mit kezdeni. A heti másfél órás próba semmire sem elég. A produkciót pedig várja szülő, gyerek, iskola. Ezért sem szeretek versenyezni. Ha legalább heti két alkalommal próbálhatnék. Álom, álom... Ráadásul a Petőfi Művelődési Központ és a Gyermek Ház kegyeit kell kérnünk, hogy legyen hol próbálnunk. A Révaiban ugyanis minden talpalatnyi helyen délelőtt-délután-este tanítás folyik. Nálunk különben sincs olyan terem, ami megközelítően is alkalmas lenne a szinköri munkához. Gyorsan megjegyzem: nagyon rendesek és kedvesek hozzánk mindkét említett közművelődési intézményben, a lehetőségeikhez mértén támogatnak minket. Azért némi terembért is fizetünk az egyik helyen, de ha meggondoljuk, hogy három csoportunk működik ott, és csak egyért fizetünk, akkor világos, hogy ha bármilyen program adódik náluk, mi kénytelenek vagyunk más helyet keresni. Más hely pedig egyszerűen nincs, legfeljebb a saját lakásom egyik szobája, de az még rövidtávon sem megoldás.

Azt remélem, hogy a révais díszterem megépítésével majd javul a helyzetünk. (Talán szeptemberre elkészül.) Bizonyára lesz végre igazi otthonunk, ahol próbálhatunk, és előadásokat is tarthatunk. Szép vízióim között szerepel, hogy esetleg rendszeresen hívnánk vendégcsoporthot... Ismét felvonnánk a kapcsolatot például a dunaszerdahelyi Fókusz csoporttal... De hát ez a jövő zenéje.

A Gyermek Házában játszik a *L'art ma* és a *ReActor* nevű szinkörünk. (A csoportjaink akkor választhatnak maguknak nevet, ha az első szereplésükön sikeresen túljutottak.) Az előbbi Tóth Szilvia vezeti, az utóbbit ez évtől Varju Nándor. Mindketten szinköröseim voltak még néhány éve, aztán elkezdtek rendezni, drámapedagógiát tanulni, és most már nyugodtan bízom rájuk a révais csoportokat.

A Petőfi Sándor Városi Művelődési Központban dolgozik az *Új-kezdő*, a *Kezdő 1.* és a *C4* csoport. Mindhármát én vezetem. Az Új-kezdő Brecht A szecsuáni jólélek című drámájából próbál egy részletet, a Kezdő 1. Adrian Mole szenvedéseivel és a Ludas Matyival foglalkozik, a C4 pedig kamara-tanulmányokat folytat: különböző művek egyes jeleneteivel próbálkozik. (Shakespeare: Sok hűhó...; Beckett: Godot-ra várva; Mrožek: A nyílt tengeren.) Örömjáték ez az egész. Úgy volt, hogy az idén nem is jelentkezünk semmiféle fesztiválra, a gyerekek azt mondták, hogy inkább játszani szeretnének, esetleg saját közönségünk előtt produkálni, semmiképpen sem zsűri elé állni, de azután jött az ODE kínálata, meg a Kisfaludy Napok felhívásai, a mosonmagyaróvári fesztivál felhívás, a Színfolt fesztivál-listája, és úgy néz ki, mégis ringbe szállunk itt-ott. Attól félek, kicsit későn értek fel a gyerekek, szerintem nincsenek olyan állapotban a produkciók, hogy elkészülhessenek március elejé-

re-közepére. De majd meglátjuk, a révaisok jó fejek, sok mindenre képesek.

– *Minek köszönhető az, hogy az ország egyik legjobb felvételi eredményt produkáló iskolája nem tűri, hanem támogatja a drámát és a színjátszást?*

– Szerintem három-négy összetevője lehet. Az első és legfontosabb az, hogy semmiféle módon nem akadályozzuk mi színjátszók, drámajátékosok az iskolában azt az oktatói munkát, amely az említett felvételi eredményeket produkálja. Vagyis nem használunk el több időt, lehetőséget, mint amennyiben a működésünk lelegején megállapodtunk. (Ez persze akadályozza az igazán jó produkciók létrejöttét, de ez egyedül az én problémám marad, senki mást nem érint.)

A második összetevő az lehet, hogy csak minimális összegbe kerülünk az iskolának. A rendezők/csoportvezetők díjazása megoldható a gyerekek által befizetett szakköri díjból, illetve túlóráként elszámolható, mint szakkör. A terembérlet fizetését azért ne felejtjük ki! Nem akarom ezt részletezni, mert talán nem venné jónéven senki, ha az anyagi ügyeinket kifecsegném, de egy jellemző adatot elmondhatok talán. Az önkormányzat kulturális irodája támogatja a város középiskoláiban működő művészeti csoportokat (nálunk versmondó stúdió is működik), az idén a révais színkörök 30 ezer forint támogatást kaptak. Általában ilyen nagyságrendekben kell gondolkodni akkor, amikor az anyagi helyzetünkről beszélünk.

A harmadik összefüggés az lehet, hogy a színköreinknek kisebb-nagyobb eredményei is vannak. Van mit a kiakatba tenni.

A negyedik pedig az, hogy értelmes szülők értelmes gyerekei járnak a Révaiba, és az iskolavezetéssel együtt tudják, hogy mennyire hasznos ez a tevékenység annak, aki bármilyen módon szeretne megnyilatkozni más emberek előtt. Arról már nem is beszélve, hogy milyen kellemes az évente megrendezett Révai-gálán akár szereplőként a színpadra állni, akár nézőként szórakozni.

– *Nincs kollegiális irigység a dráma és a színjátszás felé?*

– Remélem, hogy nincs. Nem érzékeltetnek velem ilyesmit a kollégák. Egyébként úgy működik a tantestületünk, hogy nem tudnék olyan tanárt mondani, akinek ne lenne évente legalább egy kiemelkedő tanulmányi vagy egyéb eredménye. Tehát szerintem mindenki jól érzi magát a saját bőrében, elégedett lehet a saját eredményeivel, van saját sikerélménye.

– *Gondolom, az anyagiak mellett jelentős szervezési vonzatai vannak egy ilyen kiterjedt tevékenységnek...*

– Hát valóban elég sokat kell dolgozni, utánajárni, szervezni. De ezt vállaltam, és a Révaiban már nem kezdőként. Elég pontosan tudtam a korábbi évek kudarcaiból és sikereiből, hogy miképpen működik ez. Szükség van a

személyes kapcsolatokra. Leginkább azokra van szükség. Hogy legyen, aki segít, mikor kell. Olyan emberek is keltenek, akik nem irántam, hanem az ÜGY iránt elkötelezettek. Ha esetleg személyesen engem nem kedvelnek is túlzottan, segítenek, mert számukra is fontos ez az ügy. Szerencsére az elmúlt öt-hat évben sok önzetlen emberrel találkoztam...

– *Hogyan tudják ezt a tevékenységet a gyerekek beilleszteni a saját életükbe? Hiszen rengeteget kell tanulniuk...*

– Ha nem kellene annyit tanulniuk, akkor már talán megfulladt volna nálunk a színköri munka. Ugyanis legalább ugyanannyi gyerek szeretne még színkörre járni, mint amennyi most ténylegesen színkörös, csak vagy a szülei lebeszérték róla (eltiltották tőle), vagy maga a tanuló döntött úgy, hogy nem bírja a nyelvi és egyéb különórák mellett még ezt is. Hiszen itt is kemény munka folyik. Ha tehát mindenki eljönne közénk, aki szeretné legalább kipróbálni, hogy milyen ez, akkor már semmilyen értelmes munkát nem tudnánk végezni az elszemélytelenedő tömeg miatt.

Más oldalról megközelítve a dolgot: ha nem elég a heti másfél óra a gyerekeknek, tehát nem csupán lelki szükségletté, hanem határozott kívánsággá válik az, hogy többet legyenek együtt (és ehhez a szülő is partner), akkor azért kivitelezhető, hogy néha egész napos próbát tartunk, vagy együtt legyünk egy hét végén. Jó példa erre az, hogy Nyári Arnold (a Kerekasztal színész-drámatanára) már második alkalommal tartott úgy foglalkozást a C4 színkörnek, hogy alkalmanként a hét végén több mint hat órát együtt tölthettek. A szervezési nehézségekkel persze neki is szembesülnie kellett, mert különböző okokból hol az egyik, hol a másik színkörös nem tudott részt venni a próbán. Ez sajnos gyakori jelenség a hétköznapijainkban is. Az pedig a színkör anyagi helyzetét mutatja, hogy a legjobb szándékunk ellenére sem tudunk a színköri foglalkozások megtartásáért fizetni Arnoldnak. Ő is barátságból dolgozott tehát, mint nálunk sokan mások.

– *Mennyire személyfüggő ez az egész? Mi lehet a kifutása? Van-e a napi célok mellett (ezen a téren) valami távlati célkitűzés? Mi jelenthet veszélyt erre a drámatanári sikerre?*

– Amennyi tapasztalatom e téren van, az azt mondhatja velem, hogy teljesen személyfüggő. Drámatanári és színkörvezetői tevékenységem első tíz évében három alkalommal fordult elő, hogy már-már felépítettem egy a Révai-színkör kezdeti stádiumához hasonló – minek nevezem? – „szervezetet”. Azután új állásom adódott. Az előző munkahelyemen szinte azonnal megszűnt az a színjátszás, csoportozás, alkotókör, amit elindítottam.

Arra a kérdésre, hogy mi lehet a kifutása, csak a vágyaimat mondhatom, reális esélye nem sok van annak, amit erről gondolok. Szeretnék előbb-utóbb egy dráma-média tagozatos osztályt indítani a Révaiban. Vagy legalább csak egy fél ilyen osztályt. Szeretnék egy fesztiválközpontot létrehozni Győrben, ahol a középiskolás szín-

körök évente egyszer találkozhatnak, és a színikörvezetőkkel folytatott szakmai beszélgetés nem színházi aktus lenne, amelyben ők csak (le)éghetnek, vagy a mennybe mehetnek, hanem egy tanulmányi, (ízlés-)jegyzeteléses beszélgetés. Nem bánnám, ha ebben a dologban a Révain kívül két-három más intézmény is segítene. A drámajáték már biztosan bevette magát az iskolánkba. A következő lépés az, hogy a kollégáim közül is megismerjék néhányan. Van még más vízióm is. Szeretném, ha egyszer ösbölenként úgy látogathatnék a Révaiba, hogy ott kissé fölényes „mi úgyis jobban tudjuk” mosollyal fogadnának a fiatal, tehetséges, életerős szervezők, akik nélkülem is kiválóan (sőt, nélkülem igazán) szerveznék, rendeznék a révais színiköröket, előadásokat.

Szívesen elviselném azt a mosolyt.

Hogy mi jelenthet veszélyt a drámatanári sikerre? Az egyik a hétköznapi feladatokba való belefásulás. Hogy úgy érzi az ember, már nem akar még egyszer azzal az ostobácska emberrel beszélni, aki segíthetne a színikörnek, pl. a helikoni szereplésre elutazni. A felháborodás kirobbanása, hogy miért nem értik olyan sokan, hogy ez mennyire fontos? (Húsz éves harc és sok-sok hétköznapi kudarc van ezek mögött a mondatok mögött.)

A másik nagy veszély a megelégedés. A közepességbe való belenyugvás. És ha kihuny bennünk az a tűz, nyugtalanság, ami hajt bennünket, ami miatt valójában az egészet csináljuk. Vagyis a lelki megöregedés, a lélekben szakállasodás. „Az ember életének története: figyelmének története” – mondja Pilinszky. Bármelyik iránya megszűnik ennek a figyelemnek, akkor baj van. Ha *csak kifelé* tudunk már figyelni, vagy *csak befelé*, magunkba. *Akkor* egyébként az lehet velünk a legnagyobb probléma, hogy azt sem vesszük észre, abba kell hagynunk ezt a tevékenységet, és egy másikat keresni, amit jobban szolgál a figyelmünk irányultsága. Akkor is abba kell ezt hagyni, ha megérezzük, hogy nem tudunk hatással lenni a gyerekekre. Ha még tudunk figyelni, az ő tekintetükben megláthatjuk, hogy mikortól kezdve kell mást csinálnunk. Ez utóbbi egyébként szerintem a jelenleg működő mindenféle korú drámatanárra (tanárra?) igaz.

– *Hogy néz ki egy drámaóra nálatok?*

– A drámaórákat gondosabban készítem elő, mint a többit, mert mindig át kell alakítani hozzá a termet, esetleg kellékeket is gyártok (néha a gyerekek segítségével), van olyan is, hogy termet kell cserélnem. Nem szívesen tartok 38-as létszámú osztállyal egy szűk teremben drámaórát, ezért ilyenkor igyekszem megfelezni az osztályt, és inkább kétszer tartom meg ugyanazt az órát... Becsengetéskor pontosan érkezem az osztályba, és olyan állapotot teremtek a gyerekekkel együtt (ablaknyitás/csukás, elrendezés...), hogy majd a lehető legkevesebb legyen a zavaró körülmény. Szerencsére nálunk nem szokás csak úgy becsörtetni az órára, nagyon ritkán jön óra közben bármilyen látogató. Azután indulhat a játék, de nagyon kell az időt figyelni, ugyanis nem csupán kicsengetnek nálunk, hanem utána azonnal hirdetés is következik. Ez aztán úgy szétverné a cselekményt, hangulatot, döntéshelyzetet, ha nem fejeznék be időben, hogy nem lenne em-

ber, aki összefoltozza. Az Arany János-csoport órái mindig hangulatosabbak, színházi hatásokban bővelkedőbek, mert egy kis pódiumteremben zajlanak. Minden órához ilyen helyszín kellene.

– *Belemehetnénk a részletekbe? Óracímek, feldolgozott témák is érdekesek lehetnek...*

– Gyakran a legkülönbözőbb helyeken találok az iskolában és otthon cetliket, (csomagoló-) papírdarabokat, különös szövegeket („naplórészleteket”), amelyek nyomán akár össze is állíthatnám, hogy milyen témákból milyen drámaórákat készítettem. Sajnos a mindennapi munka hevében csak néha hoztam olyan írásos-szöveges állapotba ezeket az órákat, hogy érdemes lett volna megőrizni őket. Megpróbálom tehát felidézni. Amelyik nem jut eszembe, az nyilván nem is érdemli meg, hogy említsem.

Talán kezdjük azzal, hogy szinte minden verstani-formai ismeretet „A” típusú játékokkal tanítok meg. Így a fontosabb időmértékes és hangsúlyos strófákat, a rímképleteket... Nagyon sok memoritert adok (és kérek vissza) különböző játékos módszerekkel. A csoportfoglalkozásos (vetélkedős...) módszert gyakran használom. Az utóbbi időben szakértői játékkal is kísérletezem. A hangzójelenségek szinte mindenféle változatát drámajáték-gyakorlatokkal dolgozom fel. (Ki gondolná, hogy a magyar ábécével folytatott gyakorlat az egyik kedvence az osztályoknak?) Gyakran használom a különböző konvenciókat csak úgy magukban, pl. valamely költő, író élettörténetéből állóképeket készítnék, aztán „megmozdítjuk”; újságírók rohanhatják meg (a tanulók szerepben) az adott szerzőt valamelyik botrányos versének kiadásakor (pl. József Attilát a Lázadó Krisztus c. verse kapcsán), televíziós élő adásban szólalnak meg szakértők (szintén a gyerekek szerepben) pl. arról, hogy „miért nincs (vagy miért van) szükség az irodalmi folyóiratokra”.

Tanítási drámaórát két (három?) éve tartok az iskolában, ezeknek a témái a következők voltak: a görög mitológiából az olümposzi istenek társadalma, Déméter és Perszeponé, Hádész szerelme, Orpheusz és Eurüdiké, Orpheusz második esélye. A thébai mondakörből azzal a témával foglalkoztunk, amelyben Odüsszeusz örültnek tette magát, úgy próbál távol maradni a háborútól. A görög dráma kapcsán többféle játékot szerveztem az Antigoné köré. Ebből számomra az a legemlékezetesebb, amelyet le is írtam Örjáték címmel. Jókai A köszívű ember fiai című regénye volt még drámaóra témája 8. évfolyamon, illetve Arany János több balladája. (Ezek közül kettőt sikerült publikálni: A walesi bárdok és a Szondi két apródja c. balladákhöz kötődő játékot. Ma már más címet adnék az óráknak, mert a későbbiek folyamán módosult bennem a probléma, meg hát tanultam is azóta...) Másoktól is vettem át órákat, kissé átalakítva, az adott csoportra „konvertálva” játszottam Antal Rita Ludas Matyi-témáját, Lipták Ildikó cserbenhagyás-témáját. Takács Gábor több ötletét, órarészletét is átvettem, Zalavári András Ica c. órájának változatát legutóbb három csoporttal is játszottam. Megjegyzem, nem csupán a Révaiban tartok ilyen órákat, így az átvettek közül „idegenben” (a Balassi Bálint Általános Iskolában) a legjobban Szauder Erik

Vuk című órája sikerült. Azt a témát is újrajátszottam azóta többször, amit egy győri bemutató foglalkozáson csináltál: új, vidéki fiú érkezik a városi gimnázium osztályába. A saját kísérleti témáim közül többször játszottam a balesettel foglalkozó órát, most pedig az Arany János

programban egy drámapedagógiai hétvége egyik órájának ötletét felhasználva „evezős világversenyre viszem” a gyerekeket.

Ezek voltak a fontosabbak.

Bizonyos részeket érdemes megváltoztatni...

Bethlenfalvy Ádám beszámolója a Drama in Education konferencia két bemutató foglalkozásáról¹

Emelie

Az első napomat Emelie FitzGibbon workshopján töltöttem. A nap nagy részét kitevő játék, mint az később kiderült, a klónozásról volt hivatott szólni. Az órának az alábbiakban közölt leírása már (a szerző által) javított változat, azonban sok problémás pont maradt még így is benne. Nem lehet tudni, hogy mi a fókusza az órának, nincs döntési helyzet. A kontextusépítés hiánya visszaüt, többek között azoknál a játékoknál, ahol a család szerepel. Egy önálló óra szólhatna arról, hogy miért megy bele ilyen kísérletbe egy család, így azonban teljesen súlytalan maradt a kérdés, megmaradtunk a közhelyek szintjén.

Alapvető nehézséget jelentet a résztvevők számára, hogy semelyik szerepet sem dolgozhattuk ki rendesen, nem voltak meg az ehhez megfelelő formák. Idővel nyilvánvalóvá vált: nincs eldöntve, hogy a klónozás kapcsán milyen problémát kíván feldolgozni az órával Emelie FitzGibbon. Szinte bábeli zűrzavart okoztak a folyamatos szerepváltások, a felvett és leadott szerepek kidolgozatlansága. Mindennek valószínűleg az lehetett az oka, hogy a csoport problémájával foglalkozó és a központi szereplőre épített dráma modellek keverednek az órában. Mire a játész felépíti magának a tehetséges fiatal szerepét, legalábbis annak körvonalait, már át is kell váltania a szülők szerepébe, aztán a tudósokéba, ráadásul közben azt is el kellett döntenünk, hogy melyik fiataalt tartjuk meg – merthogy mindegyik kiscsoportban maradt egy fiatal szereplőt játszó résztvevő.

Némelyik helyzetben nagy segítséget jelentett volna a klónozásra vonatkozó alapvető tények ismerete. Meglepő módon Emelie nem volt felkészülve erre. Sajnálatos, hogy egy ilyen – sok lehetőséget kínáló – témából ennyire keveset hozott ki ez a foglalkozás.

A nap hátralévő részében néhány improvizációra épülő színjátszós gyakorlatot mutatott be az ír Graffiti TIE Csoport vezetője. A téma a szerelem volt. Először egy papírra szavakat gyűjtöttünk, majd pár másodperc alatt kellett páros állóképeket létrehozunk. Némajátékkal, majd jelenekkel mentünk tovább. Különös figyelmet fordított Emelie a térszerkezetre, ennek felépítéséről, lehetséges jelentéseiről is beszélt a játék közben. A „kiéhezett” résztvevők hálásan vetették bele magukat a játékba.

Neelands

Jonothan Neelands is ismerkedős-névtanulós játékokkal kezdte workshopját. Röviden beszélt a konvenciokról, csoportosításokról, majd egy rövid játékban mutatta be azok használatát. Egy tini-magazinbeli történetet választott alapanyagként. Ez egy gimnazista lányról szólt, aki összeütközésbe kerül a szüleivel, mert romlottak a tanulmányi eredményei, miközben a West-side story-t próbálta az iskolai színjátszó csoportjával. A rövid írás közös elolvasását részletes elemzés követte. Ezután néhány konvenció segítségével vizsgáltuk ennek a lánynak helyzetét, viszonyait. A használt formák a tablóra, a gondolatkövetésre, a kiscsoportos jelenetre és a fórum-színházra épültek. Az alapvetően epikus alapanyagból kiinduló, az angol hagyományokat követő órát Neelands gyakorló óráként adja tanítványainak.

¹ 2001. április 6-11. között rendezte meg osztrák testvérszervezetünk, az Österreichischer Bundesverband für Schulspiel, Jugendspiel und Amateurtheater a „Drama in Education” Világkongresszust Burg Schlainingben, Burgenlandban. A kongresszus mottója: „Kreativitás, kommunikáció, izoláció” – magány a virtuális világban, vagy kreatív és kommunikatív cselekvés a dráma és a színház segítségével. Előadásokat és workshopokat tartott Richard Finch, Jonothan Neelands, Emelie FitzGibbon és Jurij Vasiljev. A kongresszus „főelőadója” Gavin Bolton volt. Az ÖVB jóvoltából, anyagi segítségével (amit ezúton is köszönünk!) a Magyar Drámapedagógiai Társaságot Szauder Erik és Bethlenfalvy Ádám képviselte a kongresszuson. Közreműködésünkkel két erdélyi kolléga is részt vehetett a hagyományosan jól szervezett, rangos szakmai eseményen. (DRÁMAJÁTÉKOS, 2001/2.)